

επίσης απάντηση σέ δύο άλλα ζητήματα, πού ἔχουν τήν τάση νά ἐπανερχονται κάθε τόσο στή βιβλιογραφία. Τό ἕνα ἀναφέρεται στόν χαρακτήρα τοῦ κειμένου Ε ὡς δῆθεν καταγραφῆς – καί μάλιστα στήν Κρήτη – μιᾶς μορφῆς τοῦ ἔπους πού μέχρι τότε μεταδιδόταν προφορικά. Σέ καμιά περίπτωση, ὑποστήριξε πολύ πειστικά ὁ Ἄλεξιου, δέν θά μποροῦσε ἡ προφορική παράδοση νά διασώσει, οὐσιωδῶς ἀναλλοιώτα, τόσα πολλά ἱστοριογεωγραφικά στοιχεῖα, καθώς καί τόν ἀμιγῶς βυζαντινοαραβικό χαρακτήρα τοῦ ἔργου, χωρίς προσιμῆξις φραγκικῶν καί τουρκικῶν στοιχείων.

Τό δεύτερο ζήτημα ἀναφέρεται στήν προτεραιότητα τῆς δημῶδους ἢ τῆς λόγιας μορφῆς τοῦ ἔπους καί, ἀντίστοιχα, στή γλώσσα καί τόν τρόπο τῆς ἀρχικῆς του σύνθεσης. Ἡ συγκριτική ἀνάλυση τοῦ Ἄλεξιου δείχνει πέρα ἀπό κάθε θεμιτή ἀμφιβολία ὅτι ἡ σύνταξη Γ εἶναι διασκευῆ ἑνός δημωδέστερου κειμένου ἐπὶ τῷ ἀρχαικώτερον – ἂν καί ἡ ἀρχαιομάθεια τοῦ διασκευαστῆ εἶναι συζητήσιμη – καί ὄχι τῷ ἀντίστροφο, ὅτι εἶναι τάχα ἡ πλησιέστερη ἐκδοχή πρός μιάν ἀρχική, λόγια σύνθεση σέ ἀρχαία ἢ ἀρχαϊκή γλώσσα, τῆς ὁποίας διασκευῆ καί ἐξέλιξη πρός τῷ δημωδέστερο (ἴσως καί μέσω ἑνός σταδίου προφορικῆς μετάδοσης) θά ἔπρεπε νά θεωρηθεῖ ἡ σύνταξη Ε.

Σχετικά τώρα μέ τήν ἀρχική σύνθεση καί μορφή τοῦ ἔπους, ὁ Ἄλεξιου ἀκολουθεῖ μιᾶ λογική, μέση ὁδó. Δέχεται δηλαδή ὅτι τόσο τά πολυάριθμα λόγια γλωσσικά στοιχεῖα πού ἐμφανίζει καί ἡ σύνταξη Ε, ὅσο καί τά ἀκόμα περισσότερα λαϊκά, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς ἀφθονίας τῶν λογοτύπων, πού χαρακτηρίζουν τῷ ὕφος τῆς Ε ἀλλά ἀπουσιάζουν ἀπό τῆ διασκευῆ Γ, συναντῶνται ὀργανικά καί ἀνάγονται στήν ἀρχική σύνθεση τοῦ ἔργου· ἡ σύνθεση αὐτή συντελέστηκε γραπτῶς, στή μεσαιωνική μικτή γλώσσα πού ἐμφανίζουν γενικά τά δημῶδη – ὅπως λέγονται, ὡστόσο – ἔργα τῆς ὑστεροβυζαντινῆς γραμματείας, ἀπό τόν 16^ο αἰῶνα καί πέρα⁵. Ἀπορρίπτονται, ἐπομένως, ἔτσι οἱ δύο «ἀκραῖες» θέσεις: καί ἡ θεωρία τοῦ λαϊκοῦ προφορικοῦ ἔπους (Ν. Γ. Πολίτης, Σ. Κυριακίδης, Κ. Krumbacher, Η. Grégoire), γιατί δέν ἐξηγεῖ ἱκανοποιητικά τή διατήρηση τῶν ἱστορικά ἐξακριβώσιμων ἀναμνήσεων, ὀνομάτων καί πραγμάτων, καί, γιά τόν ἴδιο λόγο, ἡ θεωρία τῆς λόγιας ἐπικῆς σύνθεσης, ἐπειδή ἡ ἀρχαικότερη ἀπό τίς σωζόμενες ἀνασυντάξεις τοῦ ἔπους (Γ) ἔχει φθεῖρει αὐτά τά ἴδια ἀκριβῶς ἱστορικά στοιχεῖα, ἄρα εἶναι νεότερη ἀπό τῆ δημῶδη σύνταξη Ε.

Λογική καί πιθανή καθώς εἶναι ἡ τοποθέτηση αὐτή τοῦ Ἄλεξιου, ἀφήνει ὡστόσο κάποια ἐρωτηματικά σχετικά μέ τόν λογοτυπικό χαρακτήρα τοῦ ἔργου καί τή σχέση του μέ τήν ἐπική, ἥρωική ποίηση τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Οἱ λογότυποι ἀπό μόνοι τους δέν σημαίνουν ὅτι ἕνα ἔργο ἔχει συντεθεῖ προφορικά (ἐκτός κι ἂν σχηματίζουν συστήματα βασισμένα στήν ἀρχή τῆς ἐπικῆς οἰκονομίας, ὅπως εἶναι, π.χ., τά ὀνόματα καί ἐπίθετα τῶν θεῶν καί ἡρώων στόν Ὅμηρο, ὅπου πολύ σπάνια συναντοῦμε μετρικά ἰσοδύναμες φόρμουλες, πού μποροῦν νά ἐναλλαχθοῦν στήν ἴδια θέση τοῦ στίχου), καί εἶναι γνωστό ὅτι λογότυποι ἀπαντοῦν σέ ὅλα ἴσως τά ἔργα τῆς δημῶδους μεσαιωνικῆς γραμματείας, πού στήν πλειοψηφία τους ἔχουν συντεθεῖ μέ τή βοήθεια τῆς γραφῆς. Στήν περίπτωση ὁμως τοῦ *Διγενῆ*, ὁ ἐπικός χαρακτήρας τοῦ

5. ΒΔΑ, σσ. οζ' κέ., ζ', ρ'.